

I. N. D.

DISPUTATIO RHETORICA,
De

BONO HYPO-
CRITA,

Quam

Consentiente Ampl. FACULT. PHIL.

In florentissima Academia Aboënsi,

PRÆSIDE,

D^N. M. CHRISTIERNO

A L A N D R O,

Eloqv. PROFESSORE Regio & Ordinario,

h. t. RECTORE MAGNIFICO, Patrono &

Præceptore suo ætatem deve-
nerando,

Rhetoribus sobriis

Discutiendam communicat

A L E X A N D E R A L E X:

K E P P L E R U S, B: F:

Horis locoque constitutis

Ad diem Sept. Anni M. DC. XC. IX.

Impr. apud J. L. WALLIUM.

Claus

SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS

Magnæ Fidei VIRIS

*Illustrissimo Baroni & Domino,**Nobilissimo Domino,*

DN. JOHANNI DN. ALEXANDRO

Ribbing /

Summerhielm /

Militiæ Equæstris Ny- Turmæ Nobilium Fin-
landorum CHILIARCHO landorum OPTIONI Stre-
Inclyto. nuissimo.DOMINI RATIONIS,
ANNOS MULTOS ET FELICES!

Non mihi jam mens est vestras heic dicere
laudes,
 Nec celebrare animus, quantum Illustrissime BAR.
 Turba novena tuam saturavit nectare mentem
 Convenit est memorare mihi tua facta benigna,
 Quæ plene experior claros radios & favoris
 Quorum semper erat spes vi suffulta Parentiū
 Sub quâ umbrâ tutus semper requiescere lator.
 BAROMagne tuus sum: quicquid moliar, istu
 Jure tibi & merito debetur; spernere noli

(A)

*(Nam precor) idecirco, quod jam deponere tento,
 Respice mitis at hoc humilis mentis documentū.
 Tu quoque ALEXANDER minimus quod tra-
 dere conor
 In signum obsequii, placato suscipe vultus.
 Vivite felices multos in Nestoris annos,
 Heroes Magni! calido ceu corde precatur!
 HEROUM MAGNORUM*

*servus humilimus
 Alex: Kepplerus.*

*Nobilitatis & meritorum
Admodum Reverendo, Spectatissimis, Plurimum
Patronis, Promotoribus & Evergetis humi*

DN. JOHANNI Godenshielm/
Regii Parlamenti quod heic Aboæ
est, ADESSORI Gravissimo & Ex-
cellentissimo.

DN. ANDRÆ Prys/
Consuli Inelytæ hujus Civitatis con-
sultissimo & Juris tenacissimo.

DN. ABRAHAMO JUSLENIO,
Præposito & Pastori in Comero in-
signiter merito & gravi, Nutritio per
aliquod tempus propensissimo.

M. GABRIELI
Secretario & Adjuncto
accuratissimo

SALUTEM

*gloriâ maxime conspicuo,
Reverendis, atq; Clarissimis Dominis ac Viris,
liter colendis & plurimum Honorandis,*

M. ISAACO Pihlman/
Ling. Orient. Professore Celeberrimo,
Eccl. Fenn. Ab. Pastori Laudatissimo,
Consist. utriusq; Assessori dexterrimo.
& Fac. Phil. h. t. Decano Spectabili.

DN. HENRICO JUSLENIO,
Judici Territoriali Nörheburgensi
æqvissimo prudentissimoque.

M. ABRAHAMO THURONIO,
Pastori Ecclesiæ Rimittoënsis fidelis-
simo dignissimoque.

JUSLENIO,
Regiæ hujus Academiae
solertissimoque.

PLURIMAM!

Vos O Patroni, Fautores suspiciendi,
Affines Domini, simul & mihi jan-
guine juncti,

Nonnulli pariter vite morumque magistri.
Plurimus omnino fuerat favor usq; paratus
Vester & est mihi jam, meus ast erit is la-
bor omnis,

Vos ut contra colam, tanquam venererque
Parentes.

Hec qua jam vobis, juvenilia profero dona,
Deprendo meritis non respondentia Vestris.
Effectu siquidem nequeo, tamen heic ego
vellem

Significare ea me submissa agnoscere mente.
Jam non plura habeo, voveo sed pectore toto,
Felices vobis DEUS ut impertiat annos!
Vos igitur jam Fautores, summique
Patroni

Hiscæ valete! mihi semper proporro favete
Nominum Vestrorum.

Humilimo & assiduo
cultori

Alex. Keplero.

De

BONO HYPOCRITA,

Publice cum laude differenti,

Ornatissimo Juveni,

DN. ALEXANDRO
KEPPLERO,

Τέλεσιχον :

Plures thyrsiferos, paucos est cernere
Bacchos :

Dixerunt veteres cum ratione
viri.

Dicere KEPPLERUS pergit, nos cernere
Bacchos,

Cernere sed totidem thyrsiferosque
simul.

Quod amic. ergo
fest. ded.

AND. WANOCHIUS,
S. S. Theol. Prof.

Ad Pereximium Studiosum

DN. ALEXAND. KEPPLERUM

Patruelem meum dilectissimum,

Subitaneum de BONO HYPOCRITA iudicium.

Rebus in adversis qui dissimulare dolorem
Inceptumque potest texere gnavus opus

Dicitur arbitrio perversus hypocrita nullo,

Prudētis potius nomine digno erit (quærit,

Quo virtus premitur magis, hoc magis ardua

Sic quoq; Palma caput pondere pressa levat,

Ceu facit hic noster KEPPLERUS, tela sinistra

Fortunæ forti pectore ferre studens:

Non minus ille alacer Musarum castra secutus

Præmia virtutis certa labore petit.

Hypocritam hunc igitur, iusto sub iudice res sit

Esse neges ullum, aut dixeris esse bonum.

ABRAHAM JUSLENIUS.

Laboribus egregiis

Egregii Adolescentis

ALEXANDRI KEPPLERI,

Sanguine & Sudiis conjunctissimi,

De *Bono Hypocrita* egregie disputantis.

Qui bene divisos recedis, Mellite! recessus

Artis Hypocriticæ, quaque paranda via

Acceptæ tenere tuæ sic artis amore

Ne pro laudatis deteriora petas!

Affectu quam verbis prolixior

adplaudebat

GABRIEL JUSLENIUS.

andæ ergo, suas sententias sermone docto proclamarunt. Cui ului etiamnum hodieque maxime inservit Hypocrisis quam Asconius (β) vitam appellavit *Orationis*, quia sine ea orationis membra sunt velut emortua, sine sensu, sine motu. Est autem *Hypocrisis* ipsa pronunciatio sive actio oratoria, quam nos titulo *Boni Hypocrite* sub incudem disputationis mittere decrevimus. Ideirco primo omnium, urgente lege Methodi, de natura & proprietate vocis *Hypocrite* solliciti esse tenemur; quod ipsam facientibus notandum est dictum vocabulum trahi a verbo græco ὑποκρίνομαι, quod explicatur, simulo, fingo, ut (γ) ἔχ ὑποκρίεσθαι μανίαν ἀλλὰ μαινέσθαι, non simulare insaniam sed insanire. Item: aestimo, judico, censeo, (δ) οὐ τὸ βέλτιον ὑποκρίναι στυγῶ, tu melius hoc tecum aestimares. Exponitur etiam interpretor explico, ut in isto: (ε) εἰδ' ἂν ὑποκρίναιτο ὄψιν ἑδεμίαν, ne u-

nam

(β) *citat. a Voss: de pronunc: (γ) apud Luc. de salt. (δ) Plut. (ε) Philostr.*

nam visionem quidem interpretari
 possent. Dicitur & de Histrionibus
 personam alicujus induentibus. (ζ) ἔ.
 κατὰ τὴν ὁ βάλεται σχῆμα ὑποκρίνεται;
 hinc deducitur *Hypocrisis* simulatio, ge-
 stus Histrionis, unde etiam in comæ-
 diis & tragædiis actio ipsa vocatur *Hy-
 pocrisis*. Peculiariter qua quis probita-
 tem præ se fert, revera nequitiae &
 improbitatis plenus, ceu de ejusmodi
 vitio laborantibus loquitur Sacra Scri-
 ptura A Rhetoribus item *Hypocrisis*
 appellatur, quam Latini pronunciatio-
 nem seu actionem vocant, in gestu
 motuque præcipue consistentem. Ita
 Kirchmannus: (η) *Hanc partem Rhetor-*
ices, pronunciationem latini, Hypocrisis
Græci vocant. Eam nonnulli figuram
 faciunt Rhetoricam, utpote Plut: Jul;
 Ruf: & hic quidem figuram senten-
 tiæ, referente Causino. (θ). Nostri
 autem Rhetores ex hujus tractatione
 partem constituunt sui operis, idque

A 2

ductu

(ζ) *Herodian. l. 1.* (η) *de pronunc.* (θ) *Lib.*
 7. C. 7.

ductu Aristotelis (1), qui primus hanc partem Rhetoricæ artis animadvertisse videri voluit, viresque maximas habere docuit exemplo Histriorum, quibus agentibus Poemata longè gratiora sunt, quam si Poetæ ipsi pronuntiarent. Re tamen omnes conveniunt, scil: quod sit *Hypocrisis concinna vocis moderatio, & gestuum representatio rebus de quibus agitur ad amussim respondens.* Hinc Hypocrita alias simulator, qui aliud pectore clausum habet, aliud ore promit, quod ironiam sapit: etiam Histrio, in actione cum nostro *Hypocrita* quodammodo conveniens est at dignitate impar. Nos autem significationem ultimam abstracti retinentes, dicimus bonum Hypocritam esse, *qui ad rem scite se & sua attemperat*, sine hac enim virtute, quippe quæ sola in dicendo dominatur.

(κ) Tullius summum oratorem, in nullo habet numero, dicens mediocrem hac instructum summos sæpe oratores

(1) *Tal. c. 1. l. 2.* (κ) *Tal. l. 2. c. 2.*

5
superasse. Quamobrem ab ipso quoque
Aristotele celebratissimæ *Hypocrisis*, se
totos dedere Cicero & Demosthenes,
summi quandoque oratores, hic ete-
nim eam utramque facere paginam in
Rhetorica profitetur, percontantique
cuidam quid in dicendo sit efficacis-
simum, respondisse fertur: ἡ ὑπόκρισις,
secundo deinde & tertio interpellatus
idem dixit, totum se illi debere confi-
tendo, & hanc ratione eandem prima-
riam & unicam Eloquentiæ virtutem
esse affirmabat. Sic etiam recte Æ-
schines, qui ob ignominiam iudicii, re-
lictis Athenis, se Rhodum contulit, i-
bique rogatus orationem suam in Ctesiphontem contra Demosthenem con-
scriptam pronunciavit, quâ prælectâ,
orationem illam contra â Demosthene
pro Ctesiphonte editam proclamavit,
hic cum bonum *Hypocritam* se præstitisset,
singulis id admirantibus quanto inquit,
magis admiraremini, si Demosthenem ipsum
audissetis, quippe qui gestibus verba &

verbis gestus ipse optime accommodare sciret, sic tantus orator & modo infestus adversarius inimici vim ardoremque dicendi suspexit, ut se scriptorum ejus parum idoneum lectorem esse diceret: (λ) impossibile namque censens adversarium alterius vim examissimam referre posse. Nullum igitur superest dubium, quin Hypocrisis multum valeant oratores, de qua re etiam Causinus (μ) ita differit: In Eloquentia potissimum exercitatione conformari solet actio, cujus vis maxima est, & ad omne momentum persuasionis efficacissima: est enim corporis quedam Eloquentia &c. Quod etiam comprobatur exemplo Hortensii, qui decorum motum corporis, pluris Eloquentiam æstimans, tantam apud auditores conciliavit delectationem, ut de eo referat Val. Max: (ν) dicens: Itaque nescires, utrum cupidius ad audiendum eum, an ad spectandum concurreretur: sic verbis oratoris aspectus & rursus aspectui verba serviebant. Item dicitur:

(λ) de hisce singulis Val. Max. l. 8. c. 9. (μ) Lib. 9. de pronunc. (ν) loco super: citato.

dicitur de Demosthene, quod maxima pars ejus absit, cum legatur potius quam audiatur, tametsi orationem conscripserit optimam & laudatissimam. Verum enimvero ut laus *Hypocriseos* sit maxima, ita difficultas hoc artificium parandi, illa non est minor. Varios quidem præscribunt Rhetores modos actionis, pariterque de vitiis ejusdem emendandis monent, at cum Causino (§) supervacaneum ducimus de iis longam præceptorum texere seriem, *quæ potius* (verba ejusdem Causini (o)) *e natura cujusque affectione, viva voce & continua exercitatione petenda sunt, quam ex scriptorum monumentis expectanda.* Item *Est autem cuilibet promptus actionis vitia & deformitates notare, quam quid optimum sit, in tanta corporum & ingeniorum varietate, definire.* Interim tamen placuit Rhetoribus; aliquid de actionibus variis & affectibus generaliter tractare; quæ pro re nata à quovis dicendi perito attendenda, ne forte excessum in hisce

(§) L. 9. de pronunc: (o) ibidem.

hisce fieri contingat: (π) ut enim neglectus actionis, in aliud vitium, rusticitatis sc. incidit, ita affectatio immodica & nimis delicatus lepos invisus est, & in seriis præsertim orationibus haud immerito suspectus. Ideoque constat Demosthenem (ρ), ut mediocritatem servaret, in opposito speculo gestus suos spectasse, quo eos paulatim modeste componeret, diciturque (σ), inquietos suos humeros, quos mirum in modum jaëtarat, mucronibus ex adverso pendentibus cohibuisse: quin etiam ad *Hypocriticam* hanc artem addiscendam tam ille quam Cicero summi alioquin oratores histrionibus usi sunt, ita tamen ut observarint quod monet Fab: Quintil: (τ) *Nec gestus quidem omnis, ac motus a comædis petendus est: quanquam enim utrumque eorum ad quendam modum præstare debet orator, plurimum tamen aberit a scenico, nec vultu, nec manu, nec excursionibus nimius: nihilominus cum ex*

Hi-

(π) *Caus: C: 2.* (ρ) *Tal. L. 2. c. 7.*

(σ) *Tal: l. 2. c. 9.* (τ) *L. I. c. 19*

Histrionum conversatione non minimum lucri in actione sua oratoria reportarint oratores, ita in eis eorumque munere occupabitur.

CAP. II.

DE Histrionibus unde oriundi sint variavere auctores, Festus eos ab Histrîa venisse asserit, & sic à nomine regionis Histriones appellatos; verum ei refragantur Plutarchus & Livius: hic enim affirmat, (v) nomen Histrionibus inditum fuisse, quia Hister Hetruscorum lingua Ludio audit. Quales fuerint Histriones, quarum facultatum & munerum, indicant præcipuè verba Aristotelis (φ) *An horum facultas absque cupiditate sit, nititur enim tantummodo ad oblectationem*: illi namque summum collocarunt studium in canendo, fabulas agendo, in motu corporis & quibuscunque gestibus sese exercendo: hos matutino tempore exerceri solitos licet inspicere apud Aristot-

B

sto-

(v) L. 7. C. 2. (φ) Probl. Sect. 18.

stotelem, (x) cur autem hoc factum sit, adjungit rationem dictus auctor, nempe hanc, quod cibus ingestus arteriam exasperet & spiritum reddat fervidum ideoque vocem corrumpi, quod modulationem inhibet, hominemque ad canendum, minus idoneum facit: porro, non tam saturatos, quam jejunos, habiles esse ad saltandum & semet movendum, liquido constat: oportet igitur Histriones modice cibatos fuisse, ut re postulante, artem suam expeditius præstare valerent: *exsibilatur enim & exploditur Histrion si paulum se movit extra numerum*, ait Cicero (ψ). gravissime etiam punitos, qui male partes egissent, testatur Lucianus, (ω) quod tamen ne intra ludos & scenam fieret, tandem prohibuerat Augustus. (α) Numero, hi ipsi Histriones vel Ludiones plurimi fuerant & sic pro varietate argumentorum, peculiare nomen for-

(x) *Probl. Sat. 10.* (ψ) *in Parad. 3.*

(ω) *de mercede conduct. p. 374.* (α) *Svet.*

vit: Aug: cap. 45.

sortiti: quidam eorum, personam aliquam in comædiis agendo, nonnulli iterum poemata Poetarum prælegendō, operam suam obtulerunt, cum eam quis conduxit. Itaque non pigebit, prout ex auctoribus liquet, varii generis Histriones sigillatim describere. Eorum nominatissimi & maxime celebres fuerant Roscius & Æsopus, quorum meminit Val: Max: (β) dicens eos Hortensii inspectores fuisse, hoc causas agente in curia, ut ibidem peritos gestus, in scenam referrent. Ille autem usque adeo suæ artis peritus fuerat, ut præcellens quisque in arte quavis κατ' ἐξοκίην Roscius appellatus sit. Roscii, inquit Festus, dicebantur in omnibus perfecti artibus: propterea quod Roscius quidam perfectus unus in arte sua id est comædia judicatus est. (γ) Roscius hoc jam diu est assecutus, ut in quo quisque artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur. Hic ita Ciceroni amicitia junctus fuit, ut ejusdem patrocinium quondam

(β) lib. 10. cap. 10. (γ) Cicero de oratore

dam a Fannio in iudicium vocatus, meruerit, qua de re etiamnum hodieque Ciceronis extat oratio quæ pro Roscio Comædo inscribitur. Hoc ipso Roscio ut & Æsopo magistris, ut bonus *Hypocrita* evaderet usus fuit Cicero, similiter Satyro informatore inclaruisse Demosthenem liquet *e Tal:* (δ) quin etiam librum conscripsit Roscius, (ε) in quo histrionicam cum Eloquentia comparare conatur. Ælopus hic, ut contradistingvatur Æsopo alteri, Philosopho Phrygi, dicitur (ζ) Tragicus, insignis quandoque Histrion Romæ, at vero patina ejus insignior illo, quippe quam sexcentis H. S. hoc est 15000. aureis stetisse constat: filius ei erat Clodius in amplis opibus a Parente relictus hæres, & ob stultitiam notabilis, qui ut in gloria palati experiretur, quid saperent margaritæ, atque ut mire placere, ne solus hoc sciret, singulos uniones convivis absorbendos dedit. Verba

(δ) lib. 2: cap. 7: (ε) confer *Calepin. de Roscio* (ζ) *Plin. lib. 20: cap. 2:*

ba fere sunt Plinii (η). Mimi olim fuerant qui in solo gesticulando occupabantur, eo modo dicta aut facta aliorum exprimentes, hinc figura in Rhetoricis Mimesis ἀπὸ τῆς μιμείαζ, morum scilicet & gestuum verborumque representatio. Pantomimi personarum & cujuscunque rei imitationem susceperunt, quod etiam nominis insinuat compositio: hi ut aliarum artium ita etiam nonnunquam nequitiarum imitatores fuerant, Hylam Pantomimum flagellis verberatum, & alibi, factiones Pantomimorum plane relegatas memorat Svet: (θ) alioquin autem maxime Histionum arte delectatos fuisse homines habet idem auctor, cujus verba hæc sunt: (ι) *universum denique genus, operas aliquas publico spectaculo præbentium, etiam cura sua dignatus est, scilicet Augustus.* Pantomimos duplicis fuisse generis reperire licet, alios Pantomimos Icenicos, ali-

(η) lib: 9. cap. 35. (θ) prius vit: August. cap: 45. posterius vit: Neron. Claud. cap. 16. (ι) vit: August.

alios Mythicos, de posteriori genere
 confer Plin: (*) Memorabile est ge-
 nus quoddam artificum, veteribus di-
 ctum Phonscus, magister exercen-
 dæ vocis, pronunciationisque modera-
 tor quod indicat Φωνασκείω, vocem ex-
 erceo sub magistro: horum munus o-
 ptime exprimit extractum quoddam ab
 inst. Rhet: Vossii, (λ) ira sonans, ac
 olim quidem corrigendæ voci habebant Φωνα-
 σκῆς, ex quorum præscripto inter alia re-
 media utebantur liquidis plasmatis hoc est
 medicamentis, unde Persius (μ)

-- - --- liquido cum plasmate guttur
 mobile collueris --- --- -- ---

Vox quæ hoc modo emendata non est, ἀπλα-
 σῆς Plutarcho dicitur. Phonscum val-
 de placuisse Augusto Svet: dicit: (ν)
 Quippe pronuntiabat dulci est proprio qua-
 dam oris sono, dabatque assidue Phonsco o-
 peram: sed nonnunquam infirmatis fau-
 cibus, præconis voce ad populum concio-
 natus est. A Phonscis suam artem di-

(*) l. 7. c. 53. (λ) de pronunc. (μ) Sat. 1.

(ν) cap. 84.

didicere Rhapsodi, alias carminum confectores, sed frequentius & rectius cantatores dicti, præcipue carminum Homeri & quidem Heroicorum ut vult Budæus; sicque hujusmodi cantus Rhapsodia est appellata, quo nomine etiam totam poesin Homeri veterum nonnulli significabant (ξ). Quibusdam nomen Planipedum datum est, ex eo quod nudis saltarent pedibus: vocabulum hoc græce μίμησις vertunt, indeque Mimis positus instrumentis Mimicis, calceisque hoc nomen haud magni honoris impositum est, Planipedis enim argumentum vile, quippe, qui in plano Orchestra, non vero in suggestu scenæ agebat, nomen hujusmodi conædiæ planipediam dixerunt. At vero nec obliviscendum Palæstricorum; quorum institutione, noster Hypocrita haud parum inclarescet, Palæstrici enim præterquam quod eos, qui palæstricam docent, significant, denotantur quoque hoc vocabulo illi qui motus gestusque

COE.

corporis formant, demonstrantq; quo pacto, omnes corporis partes, decenter debeant moveri. De hilce Quintiliani extat iudicium (o): *Ne illos quidem reprehendendos puto, qui paulum etiam palestricis vacaverint. Non de iis loquor quibus pars vite in oleo, pars in vino consumitur: qui corporum cura mentem obruant. Hos enim abesse ab eo quem instituimus, quam longissime velim. Sed nomen idem est iis, a quibus gestus motusq; formantur: ut recta sint brachia, ne indocte rusticave manus, ne status indecorus, ne qua in proferendis pedibus inscitia, ne caput oculique ab alia corporis inclinatione dissideant.* Hic maximam cernimus convenientiam actionis oratoricæ & Histrionicæ, quamobrem etiam a comædis & Tragædis hanc artem addiscere non gravati sunt summi quondam Oratores: ideoque jam dilucidius *Hypocri- seos* modum, in quibus illa regnet partibus, & de iis leges Rhetorum exponet.

CAP.

(o) *lib. 1. cap. 19.*

CAP. III.

DE modo Hypocriseos in aprico est sententia Val; Max: (π) nostro instituto maxime inserviens:

Eloquentiæ autem ornamenta in pronuntiatione apta, & convenienti motu corporis consistunt, quibus cum se instruxit, tribus modis homines aggreditur, animos eorum ipsa invadendo, horum alteri aures, alteri oculos permulcendos tradendo. Hic duas proponit partes, pronuntiationem scilicet aptam, & convenientem motum corporis: hæc ipsa autem ut commode ab oratoribus adhibeantur, singulis quidem non est concessum: multis impedimento est vitium naturæ, quibusdam enim angustum pectus, vox infirma, aliis corporis conformatio inepta, quæ & similia, *Hypocrisi* ornamenta non addunt sed eam iisdem spoliant. (ρ) Legimus Demosthenem eo vitio laborasse, ut R. primam artis suæ literam non efferre posset, ideoque ir-

C

rita.

(π) *Lib. 8. c. 10.* (ρ) *Inst. Vossi de pron.*

ritatos canes sæpissime auscultasse, & posito sub linguam scrupulo, dictiones R. continentes identidem pronunciaffe, quò facilius scrupulum naturæ cogeret. Cum præterea ejus indolis esset, ut strepitum multitudinis difficilime ferret, in littore maris maxime tempestuosi, orationem pervolvens, tumultum spernere addidicit. Ne vero quis naturam ipsam mox facere *Hypocritam*, persuasum habeat: isti soli totum tribuens plane aberrat: (σ) *Natura enim sine disciplina cæca est, disciplina sine natura mutila, exercitatio autem sine utraqve imperfecta.* Oportet igitur oratorem ad differentiam argumentorum loci & temporis, suam Hypocrisin, cum quoad vocem tum quoad singulas corporis partes accuratè accommodare. Quod vero ad prius, siquidem vox præcipue candida & nigra appellatur, translatione ductâ ab oculis ad aures, ita studebit orator potiozem, utpote puram, semper tenere; eamque jucundè non temerè flectere; ne sermo imparibus

spatiis & sonis subsultans, instar inæqualium pedum claudicet. Relinquendus domum Gracchus fistulator, qui rauco Demostheni signa intensiōnis & remissionis fistulâ eburneâ dabat, ne forte ultra modum clamitans, pecudes videretur venari orator; & alias pro ratione circumstantiarum moderanda vox: sicut enim aggreſtis clamor terribilis, ita levis susurratio velut nullius jucunditatis, contemnenda. Interdum quidem placet vox flebilis & incitata, ut in miseratione iracundiaque: & oportet bonum *Hypoeritam* observare, qui affectus conditioni præſenti, ritè accommodari possit: quis non summâ curâ, miserrimè & festinanter, hæc verba proferret. *Quo me miserum conferam? Quo vertam in capitoliumne? an domum?* Ideoque merito reprehenditur Carneades Stoicus, vocem temperare nescius, qui ipse ideo increpitus respondisse fertur (τ): *da mihi vocis modum: tum,* alter: *do eum qui tecum sermocinatur.* Staturam

(τ) *Caus. l. 9. c. 3.*

tum corporis quod attinet, causa naturali, quo argumento utitur Talæus, (v) corpus erectum & excelsum erit, etenim natura (φ)

*Os homini sublime dedit, cœlumq; tueri
Jussit & erectos ad sidera tollere vultus.*

Inconstantia autem & perpetua vacillatio quam indecora sit, argumento est Curionis agitatio, (x) quam Julius plane despexit, quærens quis e lintre loqueretur. Ridicula etiam est sententia de ridiculo motu ejusdem Curionis, (ψ) qui Octavio propter dolorem artuum fasciis devincto & medicamentis delibuto, multa inconuenienti jactatione dixit: hinc Sici-nius, *Nunquam, inquit, Octavi, colle-ge tuo gratiam referes, qui nisi se suo more, jactavisset, hodie te istic musca comedissent.* Ratio status capitis plane cum illa corporis convenit, erit namque caput re-ctum, ita tamen ut evitentur signa superbiæ; minime autem supinum & a-

(v) Cap: 8. (φ) Ovid: *Metamorph: l: 7.*

(x) Tal: C: 8. (ψ) *Ibid:*

Etuosum, interim tamen non vitio ver-
 titur modesta demissio, in causis ple-
 rumque mœstis & luctuosis admitta.
 Frontem & oculos ad modestiam com-
 ponere, civile est: variant nihilominus
 & illi pro rei natura, cui ipsa actio con-
 formanda. Hæc ipsa organa sunt per
 quæ maxime animus emanat ac per-
 spicitur, quamobrem summa ope quemq̃
 niti decet, ne in hisce errorem com-
 mittat, rideaturque cum malo illo *Hy-*
pocrita (ω), qui clamitans *O Jupiter*
terram aspexit, in verbis, O terra, o-
culos sustulit, quod quidem quam in-
eptum & ridiculum sit, cuius facile
est intelligere, ille etenim se non ali-
ter gessit, quam si quis rebus mœstis
lætitiæ præ se ferret, contra vero re-
bus lætis vultum indueret tristem. Hu-
meri ut sint æqui & recti, necesse est,
qui, si alleventur aut contrahantur, id
servile esse dicit Vossius: (α) vitium
niæ jaçtationis humerorum in De-
mosthene notavimus prius, quocirca
recto

(ω) Voss: L. 6. (α) Inst: L. 6. c. 4.

recto ordine descendimus ad brachia, quorum projectionem moderatam esse Oportet. Unde Cicero pro Cælio. *Nobis olim annus erat unus, ad cobibendum brachium toga, constitutus, ut exercitatione, ludoque campestri tunicati uteremur.* De manibus quanta vis gestus in iisdem sita sit, multa haudquaquam negligenda, multi afferunt Rhetores: etenim affirmant, Cicerone & Quintiliano testibus actionem absque motu manuum truncam ac debilem videri, quod optime observarat Talæus, (β) qui, *ceteræ, inquit, partes loquentem adjuvant, manus prope ipse loquuntur.* In testimonium istius, adducit Vossius (γ) Demetrium Cynicum loquentem, cum Pantomimum Martis & Veneris adulterium saltantem vidisset, *videris ipsis manibus loqui.* Motus sinistræ, nisi se dextræ adjunxerit, non competit: hujus autem motus erit frequentissimus & varius, nunc palmâ uti licet nunc pugno, qui in ira præsertim stringendus: eoque

pul-

(β) c. 10 (γ) *Inst.* L. 6.

pulpitum percuttiendum, censent, & recentiores volunt Prædicatores (d) junctæ vero manus si sint attollendæ submittendæ aut protendendæ, argumentum & usus dabunt. Si quid de gestu digitorum dicendum sit, est & ille ubivis usitatissimus, nunc cæteris præter indicem complicatis demonstrationis signum est, nunc index & medius soli erecti, juramento præstando inserviunt, nec non tantam utilitatem præbuit hominibus gesticulatio digitorum, ut singuli digiti & articuli, singulos numeros veteribus denotarent, ceu de hac re prolixè & methodice tractat Causinus. (e) Ventrem projicere, pectusque cædere, non tam probatur & admittitur quam femur ferire, nec hoc nisi indignatos ad excitandum auditorem, decet. Inconstantia pedum plane improbatur, licet suppletionem interdum opportunam censeant Rhetores. Testudineus gradus si rarissime in locis nonnullis permissus sit, caveat tamen

(d) Jac. Reneccius l. 3. c. 3. (e) L. 9.

tamen orator ne ad cursum concitetur, ceu (ζ) id vitium Antisophistæ suo quondam Flavius Virginius exprobrauit, quærens quot millia passuum declamasset. Et hujusmodi occasionibus Cassius Severus (η), eo est perductus, ut lineam duceret, quæ instar termini esset, certo loco & limitibus oratorem continentis. Hisce singulis ut lucem addamus, placet a Reneccio (θ) breviter extrahere ea, quæ usum actionis oratoriæ, in exemplo monstrant, in quem finem repetit nominatus auctor, cum partem orationis pro Archia Poeta, tum gestus a Cicerone circa eandem adhibitos. In antecessum autem monendum, qui gestus observandi erunt oraturo, postquam modeste pulpitum ascenderit: tum omnino oportet observare auditores, discernere ac videre ubi sedeant Prælati, ubi Magistratus ubi alii, ut si quando ad hoc vel illud genus hominum, conversio
aut

(ζ) ut est in Tal. l. 2. c. 3. (η) Ibidem
(θ) L. ult.

aut sermo sit faciendus, nihil in pro-
 cessu peccetur. Deinde ad ductum
 „ sequentis exempli pergat. *Si quid est*
 „ *in me ingenii* &c: initium est verecun-
 „ dum & contracto sono pronuncian-
 „ dum. *in me.* Orator se, vel manu,
 „ vel digito ostendat. *Judices.* oculi
 „ flectendi sunt ad auditores, qui et-
 „ iam manu monstrandi. *Quod sentio*
 „ *quam sit exiguum:* Tenera vox &
 „ magis contracta, & verecunda sit,
 „ quæ pene flexibilis. *In quâ me non*
 „ *insiteor mediocriter esse versatum* &c: vox
 „ plenior. *Aut si hujusce rei ratio aliqua*
 „ *ab optimarum artium studiis & disciplina*
 „ *profecta* &c: vox magis intendenda.
 „ *Earum rerum omnium* &c: vox est for-
 „ tis, & ibi, *Imprimis hic A: Licinius.*
 „ cum indicationis gestu. *Nam quoad* &c:
 „ hic vox lata est & fusa cum aliqua
 „ intentione. *Quid si hæc vox hujus hor-*
 „ *tatu* &c: vox est clara cum gestu de-
 „ monstrantis: quæ tamen utraque in
 „ altero membro: *Huic profecto ipsi* &c:
 „ aucta intenditur. *Ac ne quis* &c: vox

„ hic moderata occupationibus conve-
 „ niens. Interrogatio est altior, sub-
 „ jecta responsio remissior & latior.
 „ Interrogatio agatur plerumq; dextram
 „ ad nos convertam paululum attollendo.
 „ Responsio temperata agatur, manu
 „ prona & laxata. Hæc nemo forte probe
 nisi adjuncta ipsa oratione Ciceronis
 intellexerit, siquidem hic non totæ sen-
 tentiæ sed earum initia ad evitandam
 injuriam prolixitatis, annotantur. Ista
 de modo *Hypocriseos* obiter ex auctori-
 bus libavimus, quæ cum insufficienter
 quidem de singulis dicta sint; lectorem
 ad Caufinum, Vossium aliosque remit-
 timus, qui hæc ipsa expeditius prose-
 cuti sunt: nos vero ulteriora sic ordi-
 ne excipiunt.

CAP. IV.

JAM cum ad tantum fastigium excre-
 verit *Hypocriseos* vis ut mira compla-
 centia cujuscunq; generis & ordinis
 homines afficiat, potissimum agendum
 erit de eo, cur vulgus minus rationibus
 atten-

attendens, *Hypocrisi* maxime cedat, & in illâ solâ omnem fidem collocet: hoc sane non mirum videbitur: ut enim affectus, & intelligentes novent, ita non multi laboris erit ineruditæ plebi quidvis persuadere, quippe quæ sola teste Arist: (1) affectibus vivit, proprias voluptates & ea ex quibus existit, persequitur (*). *Non est enim consilium in Vulgo, non ratio, non discrimen non diligentia.* Quamobrem & hoc genus hominum concione docta non tam movetur quam affectuosa: hanc, utpote suæ indoli optime accommodatam intelligit, summisque effert laudibus: concionem autem doctam non item, nam ex ea nil utilitatis capit, ipse qui indoctus est, hanc ob causam oratores fortis inferioris sæpe doctis & viris quadratis probabiliores sunt, nec tam hi quam illi suo munere digni & ad id idonei vulgo censentur. Illud vero unde fluat, videndum est quod viliores
 isti,

(1) *De moribus l. 10, c. 10* (*) *Cicero pro Plancio c. 4*

isti eruditione minus præditi, juxta pro-
 verbiū, quo imperitiores eo audaciorēs
 sint, atque ita singula confundunt, jam
 probabilia pro absolutis venditant, jam
 a scopo aberrant, sæpe allegorias ridi-
 culas & ambages inutiles velut magni
 momenti adhibent, & in ea quæ profe-
 runt, summa vehementia nituntur, quo
 fit, ut cujuscunque nationis homines
 licet linguæ ignari, ex affectibus tamen,
 justo majores Hypocritas, summos o-
 ratores & concionatores prædicent, ni-
 hili æstimantes, tametsi docti sua con-
 cinne proferant, rem propriissime ex-
 ponant, argumentaque optime colline-
 ent; ipsi nihilominus homines vulga-
 res tam perversi & procaces sunt, ut
 de unaquaque re pronuncient, quan-
 quam rationes alias minime videant:
 hi quidquid boni agunt ob metum pœ-
 næ agunt, ceu id probat Aristot: (λ)
 Accedit & hoc ad probationem quæ-
 stionis, cur vulgus affectuofam magis
 laudet concionem quam doctam, nimi-
 rum,

(λ) *Eudem: l. 1. c. 3.*

rum, si objectum egregium per varia organa menti representetur, si quid bene sapiat, placide item tractetur, jucundum spargat odorem, lepideque oculos afficiat, quis idipsum non experiretur summam complacentiam excitare, majorem sane quam si per unum organum intret: par est ratio opinionis vulgi, qui auditu etsi orationis doctissimæ, non tam commovetur, quam visu motuum & gestuum. Hanc ob causam oratori aliquid profuturo maxime incumbit; ut omnes fere sensus auditorum occupet, si modo persuasio apud eos locum obtineat; cui fini conducit auctoritatem servare, decentem cultum observare, pronunciationem gestusque moderari, sed de his prius, igitur pergendum ad

CAP. V.

Hic jam minime ambigendum quin facile innotescat, qualis futurus sit noster *Hypocrita*. In orationibus, concionibus, aliisque professionibus,

nibus, quæ pronuntiatione promoventur, licet deprehendere *Hypocritam*, prout a nobis describitur; est bonitatis nomine non insigniendi alii, nisi qui rite munus suum obeunt, ceu id optime profecutus est Hegesia Cyrenaicus Philosophus, siquidem eum persuadendi vis maxime commendat; qui aliquando, memorante Val: Max: (μ) *sic mala vite representabat, ut eorum miseranda imagine, audientium pectoribus inserta, voluntaria mortis oppetenda cupiditatem ingeneraret*: tantum autem severitate & constantia sua valuit, quippe queis ipsa bonitas & laus Hypocriseos adjuvatur augeturque; quapropter non solum sufficit oratori, affectatio externa, sed ut rei consentiat animus, cum externis convenient interna; cor effatorum sit conscium, e re maxime est: aliter si fit, moraliter peccatur, Hypocrisis tum ista, non virtus est, sed maxime vitio vertitur, siquidem & hoc modo affecti non solum falsa pro veris vendi-

ditant, sed seipfos sapiffime lædunt cuncta simulantes alios ut fallant fe produnt, non fecus ac Pseudopaftores induti vefte ovili, at corde lupi rapaces, qui e fructibus nofcitantur, ut Chriftus in Evang: eorum quidem mos eft homines blande alloqui cunctaque ore commendare, attamen ea ipfa abominantur & de quibusvis finifre cogitant, quod certe citra invidiæ notam facere nequeunt, tametsi summam exinde redundare fibi putent voluptatem. Jam igitur non curæ erit hæc Hypocrifis noftra Hypocritæ, qui ut dicendi peritus erit, ita fimulatione uti tanto minus ei conveniens eft, quanto ea ipfa nullatenus indiget, nec debet: verum necesse eft ut ea quæ aliis perfuadebit, prius perfuadeat fibi, prodit namque fe fimulatione quantumvis occultetur, nec erit poffibile quin titubet dictio, cum ab animo verba diffentiunt. Ex hisce facile patebit quam fit nofter Hypocrita ab omni vitio immunis: multo minus oratorem vituperare fas eft, cum

cum non possit Hypocrisis carere: id ipsum licet a quoquam non admitti speremus, paulum tamen inhæreamus quæstioni: Utrum necesse sit Rhetorem esse virum bonum? talem autem cum proponimus quæstionem, ne forte vel nos de affirmatione istius videamur dubitare, mox tanto magis consultum ducimus hanc suspicionem a quovis excutere, quanto & nos pro viri boni officio factum putamus, oratorem hac in parte defensum iri. Præcipue autem oratorem commendat dignitas illa Eloquentiæ, qua omnino bonus instructus esse tenetur, & certe prorsus eximatur animo, Eloquentiam rerum pulcherrimam ullum cum vitiiis mentis habere locum aut cum iisdem misceri posse; facultas itaque dicendi si malis contingit, etiam ne ipsa mala judicanda? absit! quod nec eum ausim asseverare judicaturum, qui Eloquentiam duntaxat audierat nominari. Hic vero nec desunt qui licet laudem oratoris non protinus impugnent, omnimode
tamen

tamen nostræ assertioni non consentiunt. Inprimis probatum eunt oratores aliquando ipsam veritatem expugnare, ceu in defensionibus causarum accidere solet, ubi vis dicendi plurimum valet; adeoque sic judicem in contrariam plane sententiam perducere, porro causis bonis nihil conferre bonitatem defensoris, illas namque veritatem ipsam ultro tueri. Horum autem convincenda est temeritas; Quis inficietur omnem oratorem id semper agere, ut ea quæ proponat, vera honestaque videantur iudici: hoc autem uter efficiat bonus an malus? minime vero malus suspicio enim omnem fidem tollit. Quod attinet ea quibus contendunt: oratorem interdum vi dicendi veritatem expugnare, aliosque fallere, necessum equidem habemus fateri *mentiri non esse viri boni*, attamen quidquam horum oratoribus exprobrari non potest; hi enim si quandoque dolis uti deprehendantur, id non tam prava ex consuetudine, quam simulatione summa necessitate

E

eam

eam exigente admittunt, ut si hostis pro salute patriæ esset fallendus, grassator ab homine occidendo averrendus, aliquid in salutem reipublicæ agendum, hujusmodi expeditiones cum citra simulationem non succederent, auctor a quoquam considerato non esset carpendus: homines etiam interficere nonnunquam virtus est, idcirco non omne quod apparenter malum videtur per se malum est: neque adeo attendendum quid agat, qualemque causam defendat vir bonus, sed quare & qua mente quid fiat. Hisce similia, si patruerit orator, eo evadit clarior, nec ulla ex parte bonitas destruitur. Hæc tamen præcautio ei erit observanda, ne id crebro faciat, quod nec intendimus, nisi maxime urgente rerum statu. Et tum stat sententia, quod orator sit vir bonus dicendi peritus. Porro intuebimur quam infestæ nonnullæ olim gentes fuerant oratoribus ex eo quod hi interdum malas agere causas crederentur, adeo autem ut ar-

tem oratoriam non modo despexerint
 verum eam penitus relegarint idque
 facientes ipsis viribus oratoriis usi sunt,
 ceu in eo stultitiam suam præprimis
 manifestarunt Lacedæmonii. (v). A-
 thenienses hac in re ita erant persuasi,
 quod posset dictio fieri ἄνευ προοιμίας
 καὶ παύων sciebant namque in istis
 maximam persuasionis vim consistere,
 ideoque orationem truncam recitari ma-
 luerunt unde causas ipsi & bonas &
 malas discernere, ne forte sua arte
 orator præter opinionem, illorum men-
 tem perturbaret: προοιμίον enim, ut præ-
 ludium musici, oratores, antequam cau-
 sas exordiantur adhibent, quod eme-
 rendi favoris ergo & ad conciliandos
 sibi auditorum animos faciunt, Affe-
 ctus autem quantum valeant, nemo
 jam facile non intelligit, Quod vero
 hæc præstantissimâ virtute ita abusi sint,
 non minus deridendi sunt quam reji-
 ciendi; sit orator vir bonus, cui omnis
 fides adhibenda, cuique salus nostra,

E 2

tuò

(v) Quint: l. 2. c. 17.

tutò committenda, ut ait Cicero (ξ)
 & sit è confortio eorum qui æde-
 pol non studebunt rempub: turbare,
 neque civitatum status evertere. *Πάσι*
 quod prorsus abrogarint, iisdem ne
 commoverentur, indignissimum sanè
 est; nonnè orationes quibus affectus
 cientur, perterritos militum animos,
 frequenter à metu revocarunt? nonnè
 pugnandi pericula subeuntibus, laudem
 vitâ potiozem esse persuaserunt? Quid
 discriminis inter homines & bruta ni-
 ratio intercesserit, nil autem per se ef-
 ficat ratio, nisi ea quæ mente concepimus,
 pronuntiatione & gestu proman-
 tur, aliisq; communicentur: non igitur
 habendum malum, quo benè uti licet.
 Ultimò claudamus cum Fab: Quintil: (ο)
*Nec vero me Lacedæmonii nec Athenienses ma-
 gis moverint, quam populus Romanus, a-
 pud quem summa semper orationis dignitas
 fuit. Equidem nec urbium conditores reor
 aliter effecturos fuisse, ut vaga illa multitu-
 do*

(ξ) De Offic. l. II. (ο) lib. 2. c. 17.

do coiret in populos, nisi docta voce commo-
 ta: nec legum repertores sine summa vi o-
 randi consecutos, ut se ipsi homines ad ser-
 vitudinem juris adstringerent. Quia ipsa vite
 precepta, etiamsi natura sunt honesta, plus
 tamen ad formandas mentes valent quoties
 pulchritudinem rerum, claritas orationis il-
 luminat. Hic jam filum scriptionis ab-
 rumpo: si vel aliquid horum Tibi
 Lector Benigne placuit, mihi satis est;
 non mirum si a juvene, omne ne-
 queat perfectum proficisci.

*Jam posita huic operi cū sint fastigia, CHRISTE
 Laus tibi debetur, gloria summa simul.*

Deus

Dem Herrn RESPONDENTEN,
Als seinem Vettern und vertreulich-
sien Bruder
disputirenden
DE BONO HYPOCRITA.

Wie viel die Redner: Kunst im allgemel-
nen Wesen

Dem Menschē Nutzen schaffe/ist allen wol bewust:
Wie sie die Herze zwinget/und dringet in die Brust;
Ist nicht von nöthen hier in meiner Schrift zu lesen.

Doch pflegen meistensheils die Leute nicht erwegen
Der Wörter prangend Bier; wenn der da
reden soll

Die Stimme/ Augen/ Leib dar nach nicht
schicket wol.

Der selbst ist unbewegt/ kan andre kaum bewegen.

Der selbst nicht habende kan andern selten geben.

Wer Regung schöpfen will/ muß dero theil-
hafte seyn:

Und die gefundne Sach in Ordnung
setzen fein;

Denn muß/ nach Wörter Pracht/ der Leib sich
weißlich heben.

Wie solches ist zu thun/ Her Bruder Ihr hier/zeiget/

Uns lehrend' wie die Stimm'/ die Sitten/
und der Spruch/

Wen

Wenn sie | gleichförmig | thun dem Redner bes-
sten Schmuck:

Darumb man billich sich zu Euren Lobe neiget.

Und weil Ihr selbige/ was Ihr geschrieben künnet

Wollpractic rent muß ein Gut HYPOCRITA

Euch gebē bessern Ruhm den ich gethan hab' da/

Dem noch mahl euns wird Freud ob Eurem

Glücke gdnnet!!

Schriebe dieses

DAN: JUSLENIUS.

Πρὸς

τὸν νεανίσκον Πρίφανεα,

Κύριον ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ τὸν ΚΕΠΠΑΪΡΟΝ,

Φίλων με προσφιλέα σύγχαρμα.

Τὴν διδαχὴν διατὶ ἐρωτεύῃ; παιδευτὸς ὢν, ὃ
Φίλε ἀρετῆ, καὶ προσποιῆ εἶναι ὑποκρι-
τῆς· τὴν διδαχὴν φημι, διατὶ ὑποκρίνη, τὴν
ἐδένα λαθεῖν ἰκαρῆν ἀλλ' ὡς αἱ τῷ ἡλίῳ ἀ-
κτῖνες προσφαίνεσθαι, ἣν γε παρόντισε πεπαιδευ-
μένῳ διαλογισμῷ πᾶσι γνωρίζεις τε καὶ φα-
νερόν ποιῆς. Συγχαίρω ἔν σοι ἐκ τέτκ, Φίλε
ἀγαπήτῃ, καὶ τῷτο τὸ εὐτύχημα προσεύχομαι,
ἵνα τὸν τῆς σπασθῆς σε ὠραϊότερο καρπὸν
ἐκκαρπίζης καὶ ἐρῶμείῃ πύχης!

μετὰ σπασθῆτ ἔγραφεν

ἦλα ὁ Wang.

Eidem.

Est equidem Kepplere tibi laus magna
futura,

Quod parvis doctisque tuis intexere chartis
Pergis Hypocriticos fructusque modosque fre-
quentes.

Naturam egregie monstras sic indolis ævum,
Quæ non est contenta, dies quod conterit omnes
In studiis, tempus confert quodque omne Ca-
mænis,

Postulat ast etiam specimen quod comp
ipsum,

Uta ne nomen pereat cum tempore vite.
Hoc opus egregium fructus præstabit eisdem
Atque tuas faciet laudes famamque perennes.
Gratulor ergo Tibi, atque adytis ex pectoris
opto,

Ipsa tuis faveat cæli ut clementia cœptis!!

Gratulabundus apposuit

JOH. WANÆUS.

Sat. Fin.

1479-2

1462-29

25-9